

УДК 36.02:330.3

БАНКИ З ДЕРЖАВНОЮ УЧАСТЮ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ СТАБІЛЬНОСТІ

ВОВЧАК Ольга Дмитрівна,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансових технологій та консалтингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8858-5386>*

ХУТОРНА Мирослава Емілівна,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та обліку,
ТВСП «Черкаське навчально-наукове відділення
Львівського національного університету імені Івана Франка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0761-3021>*

СЛУЦЬКИЙ Богдан Олександрович,

*здобувач освітнього рівня «магістр»,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7375-0334>*

Анотація. Розглянуто функціонування банків з державною участю (БДУ) з позиції їх впливу на формування загроз фінансовій стабільності, спираючись на компаративний аналіз діяльності банків з приватним та іноземним капіталами. Обґрунтовано, що БДУ наразі безпосередньо формують загрози фінансовій стабільності: переважаюча частка держави у БС; неефективна структура активів з точки зору якості виконання посередницької функції, що у подальшому може сформувати «відсторонену» поведінку банківського сектору у задоволенні фінансових інтересів економічних агентів; досі невирішена проблема недіючих кредитів на балансах банків з державною участю, розв'язання якої очевидно відтермінується аж до відновлення економіки мирного часу.

Ключові слова: банки, капітал, структура активів, кредитування реального сектору економіки, державні облигації, фінансова стабільність, загрози.

Аннотация. Рассмотрено функционирование банков с государственным участием (БГУ) с позиции их влияния на формирование угроз финансовой устойчивости, опираясь на компаративный анализ деятельности банков с частным и иностранным капиталами. Обосновано, что БГУ непосредственно формируют угрозы финансовой стабильности: преобладающая доля государства в БС; неэффективная структура активов с точки зрения качества выполнения посреднической функции, которая в дальнейшем может сформировать «отстраненное» поведение банковского сектора в удовлетворении финансовых интересов экономических агентов; до сих пор не решена проблема недействующих кредитов на балансах банков с государственным участием, решение которой очевидно откладывается вплоть до возобновления экономики мирного времени.

Ключевые слова: банки, капитал, структура активов, кредитование реального сектора экономики, государственные обли-

гацши, финансовая стабильность, угрозы.

Постановка проблеми. Глибина та суттєвість наслідків економічних потрясінь завжди безпосередньо залежить від здатності фінансового сектору забезпечувати безперервну діяльність на максимально тривалих часових горизонтах. У випадку вітчизняного фінансового сектору, насамперед, мова ведеться про банківський сектор, який, по-перше, повинен забезпечити стабільне фінансування економічних потреб суб'єктів господарювання, а по-друге, не допускати необґрунтованих фінансових рішень, які б могли зумовити виникнення загроз фінансовій стабільності. Як відомо, наразі на ринку фінансових послуг України функціонує 67 банківських інституцій, водночас, саме на банки з державною часткою станом на 01.11.2022 припадає 54% загальних активів та 52% загальних зобов'язань банківського сектору. Зауважимо, що ринкова домінантність банків з державною участю вже тривалий час викликає занепокоєння у експертній та науковій спільноті, водночас, за різних економічних умов мають місце різні причини обережного ставлення до зростання частки саме банків з державною участю.

Так, протягом 2018-2021 років спостерігалось помірне та стабільне відновлення ділової активності та зростання макроекономічних показників. В цих умовах банки з державною участю слугували стримуючим фактором, у тому числі з позиції притоку іноземних інвестицій, оскільки домінантність саме державних банків у банківському секторі певною мірою вважається антиринковою ознакою.

Водночас, починаючи з 24 лютого 2022 року на перший план виходить як поточна здатність, так і потенціал банку до забезпечення безперервної діяльності, тобто, як їх індивідуальна фінансова стабільність, так і їх здатність зумовлювати виникнення системних ризиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам розвитку банківського сектору, зростання рівня його капіталізації, дослідженню процесів зростання державної концентрації та реструктуризації банківського сектору, посиленню банківського регулювання та нагляду присвячені праці багатьох учених, у тому числі: О. Барановського [1], який досліджує цей напрям безпосередньо через призму фінансової безпеки; Г. Карчевої [2] та В. Костогриз [3], які звертають увагу на особливості забезпечення ефективності функціонування банків, у тому числі з державною участю. Своєю чергою, І. Лютий, А. Мороз, В. Міщенко заклали методологічний фундамент до осмислення теорії фінансового посередництва з позиції особливостей національної економіки. Також, варто відмітити, що ця проблематика активно досліджується і зарубіжними науковцями. Так, С. Андріанова (*S. Andrianova*), П. Деметриадес (*P. Demetriades*), А. Шотланд (*A. Shortland*) дійшли висновку, що частка державного контролю над банківськими активами обернено пропорційна інституційній якості, яка, своєю чергою, вимірюється загальною якістю регулювання та вимогами до розкриття інформації [4]. А.М. Андрюс (*A. Michael Andrews*) розглядає проблематику державних банків на пред-

мет існування взаємозв'язку між державними банками, приватизацією та кризами банківського сектора. Науковець наголошує, що основною рисою банків з державною участю, що у тому числі, зумовлює формування загроз фінансовій стабільності, є висока чутливість якості їх діяльності від політичних рішень [5].

М. Борсук (*M. Borsuk*), О. Ковалевські (*O. Kowalewski*), П. Пісани (*P. Pisany*) вивчають особливості кредитної діяльності банків з різними формами власності. Науковцями обґрунтовано, що політика кредитування банків з державною участю та приватним капіталом суттєво відрізняється, особливо в умовах розгортання кризи – більшу активність виявляють саме державні банки [6].

На особливу увагу заслуговує праця Т. Мароїса (*Thomas Marois*), який присвятив свою працю науковій дискусії щодо усталених переконань про державні банки, зокрема, таким: держбанки лише заповнюють прогалини ринку; приватні банки більш ефективні; державні банки кредитують лише своїх пов'язаних осіб; державні банки ставлять під загрозу державні доходи; держбанки не сприяють економічному розвитку [7].

Високо оцінюючи внесок наукової спільноти у розвиток теорії банківництва та місця банків з державною участю, важливо відмітити, що діяльність, а також економічних внесок останніх суттєво залежить від особливостей національних банківських систем та історичний шлях їх становлення. Саме тому, а також ураховуючи сучасні економічні умови України, вважаємо архіважливим дослідження впливу вітчизняних державних банків

з позиції їх потенційного впливу на фінансову стабільність.

Метою статті є оцінювання впливу банків України з державною участю на формування загроз фінансовій стабільності.

Методологія дослідження. Представлене у цій науковій статті дослідження спирається на такі наукові методи пізнання: метод критичного аналізу (для обґрунтування слабких та сильних сторін поточної діяльності банків з державною участю; компаративний підхід, досліджуючи вплив банків з державною участю на фінансову стабільність у порівнянні з банками з приватним та іноземним капіталами.

Виклад основних результатів. Вважаємо, що банки з державною участю доречно тлумачити як один з різновидів бізнес-моделі банку за класифікаційним критерієм «за історичними передумовами та розвитком інституційного середовища». Також за цим критерієм доречно виокремлювати банки з приватним вітчизняним та іноземним капіталами. На нашу думку, кожна з цих бізнес-моделей характеризується різним рівнем ризиковості з точки зору її негативного впливу на фінансову стабільність (табл. 1).

Стосовно вагомості банків з державною участю у банківському секторі України, насамперед, необхідно зазначити, що їх частка у сукупному обсязі капіталу за останні два десятиліття зросла майже в 5 разів. Так, згідно з табл. 2, якщо ще станом на 01.01.2001 частка держави в активах банківського сектору відповідала 11,90%, то станом на 01.01.2022 показник дорівнював 49,74%. Причому з початку повномас-

штабного вторгнення російського агресора на нашу державу зростання частки продовжилося, і на 01.11.2022 участь держави у банківському секторі країни становила 53,81%.

Таблиця 1

Вплив бізнес-моделей на формування макроекономічних ризиків втрати фінансової стабільності за різних економічних умов

Різновид бізнес-моделі банку	Характеристика бізнес-моделі з позиції її ризиковості (мова йде про ризик втрати / зниження фінансової стабільності)		Зміст базової загрози, що притаманна певній бізнес-моделі з позиції втрати / зниження фінансової стабільності
	в умовах «мирної» економіки	в умовах економіки воєнного стану	
банки з державною часткою	високий ризик	задовільний ризик	Основна загроза – це низький рівень зацікавленості акціонерів (власників банку) підвищувати рівень капіталізації власними внесками
банки з приватним вітчизняним капіталом	задовільний ризик	середній ризик	
банки з іноземним капіталом	середній ризик	високий ризик	

Джерело: авторська розробка

Таблиця 2

Динаміка зміни частки держави у банківському секторі та рентабельності за 2001-2022 рр., %

Показник/дата	01.01.01	01.01.08	01.01.10	01.01.15	01.01.17	01.01.21	01.01.22	01.11.22
Частка держави у банківському секторі (за обсягом капіталу)	11,90	8,00	11,50	28,10	50,20	55,88	49,74	53,81
ROA банківського сектору	-0,09	1,5	-4,38	-4,07	-12,60	2,44	4,09	0,25
ROE банківського сектору	-0,45	12,67	-32,52	-30,46	-116,74	19,22	35,08	2,21

Джерело: авторські розрахунки на основі [8]

Вважаємо, що такі зміни зумовлені такими причинами: по-перше, це збільшення або зменшення капіталізації державних банків з одночасною зміною цього показника у банків з приватною формою власності через виведення таких банків з ринку шляхом визнання їх неплатоспроможними рішенням Національного банку. При цьому наголосимо, що скорочення частки держави у банківському секторі протягом 2001-2008 років на 3,9% зумовлено активним ринковим зростан-

ням банків з приватним капіталом. По-друге, це націоналізація цілої низки банків України, яка розпочалася у 2008 році та продовжилася у 2015-2018 роках. По-третє, це суттєва трансформація інституційного середовища вітчизняного банківництва, зокрема, суттєве підвищення нормативних вимог, у тому числі, алгоритму визначення регулятивного капіталу та нормативів капіталу. Найсуттєвіші зміни у функціонуванні банківського сектору України мали місце протягом 2015-

2017 років, що зумовило домінантне становище держави у банківському секторі. Основною причиною стала націоналізація наприкінці 2016 року найбільшого за активами банку країни – ПриватБанку. За цей період банківський сектор скоротився на 67 банків – до 96 установ. Останнє також спричинило зростання участі держави у банківському секторі на 5,68 відсоткових пункти протягом 2017-2021 років. Так, за цей час банківський сектор скоротився на 22 банки – до 74 установ. Однак, вже наступного року у зв'язку з докапіталізацією банківських установ приватної форми власності частка держави ненадовго скоротилася на 6,14 відсоткових пункти, а з

початку 24 лютого частка державного впливу знову зросла у зв'язку з виведенням декількох неплатоспроможних банків, а також тих представників ринку, кінцевими бенефіцарами яких фігурували російські структури.

Згідно з даними табл. 3, можна стверджувати, що на представниках банківського сектору різних форм власності неоднаково відображалися соціально-економічні та військові виклики, з якими бореться наша держава протягом останнього десятиліття. Про це свідчать показники рентабельності активів та капіталу банківських установ.

Таблиця 3

Динаміка зміни рентабельності банків залежно від форми власності протягом 2016-2022 рр., %

Показник/Дата	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20	01.01.21	01.01.22	01.11.22
ROA держбанків	-7,63	-21,04	0,08	1,28	2,86	1,78	3,63	0,49
ROE держбанків	-295,76	-356,16	0,68	22,68	37,41	23,31	37,85	7,64
ROA банків з іноземним капіталом	-9,71	-5,17	-0,01	0,67	3,53	1,96	3,14	0,23
ROE банків з іноземним капіталом	-129,73	-35,35	-0,04	5,99	26,09	16,12	23,93	2,16
ROA приватних банків	-0,78	-0,33	0,54	1,82	2,08	1,59	2,63	0,51
ROE приватних банків	-6,63	-2,45	3,40	13,63	14,39	14,05	25,06	4,90

Джерело: авторські розрахунки на основі [8]

Варто відмітити, що найсильніший вплив на показники рентабельності групи банків з державною участю здійснює «ПриватБанк». Так, станом на 01.01.2017 показник ROE групи банків з державною участю становив -356%, а за результатами 2021 року – 38% і в обох випадках вплив ПриватБанку був найсуттєвіший. Так, станом на 01.01.2022 значення показника ROE ПриватБанку становило 53% проти 5%

Ощадбанку, 22% Укресімбанку, 32% Укргазбанку. Стосовно значень показника ROA, то за результатами 2021 року мала місце така ситуація: ПриватБанк – 6%; Ощадбанк – 0,4%; Укресімбанк – 1,3%; Укргазбанк – 2,9%. Аналогічне спостерігаємо і за результатами 10 місяців 2022 року, а саме, банки з державною участю характеризуються такими показниками ROE: ПриватБанк – 30,9%; Ощадбанк –

4,8%; Укрексімбанк – -300,7%; Укр-газбанк – -57,5%. Тобто очевидно, що саме внесок ПриватБанку дозволив вивести групу банків з державною участю у площину позитивних значень показника ROE. Аналогічне стосується і показника ROA. Не піддаємо сумніву раціональність рішення стосовно націоналізації Приватбанку у 2016 році, водночас, важливо наголосити, що поточна ефективність Приватбанку коштувала платникам податків 155 млрд. грн. у 2016 році. Інше, що неможливо оминати увагою, це невизначальність прибутку, прибутковості та загалом ефективності діяльності банку у контексті його фінансової стабільності. Маємо на увазі, що високі показники ефективності ще не є гарантією фінансової стабільності банку. Наприклад, Приватбанк станом на 01.10.2016, тобто за два місяці до націоналізації, був четвертим за обсягом

чистого прибутку серед всіх банків України та першим серед групи банків з вітчизняним приватним капіталом, до якої він раніше відносився. Тобто, поточні високі показники значень ROA та ROE ще не дають підстав стверджувати про безпечність Приватбанку та банків з державною участю загалом у контексті фінансової стабільності.

Не менш важливо звернути увагу на структуру активних операцій, тобто основне джерело генерування ризиків банківської діяльності. Як бачимо з рис. 1, структура активних операцій, за допомогою яких банківські установи формують дохід, значно відрізняється у представників банківських груп різних форм власності. Насамперед, мова йде про частку ОВДП, придбаних банками України.

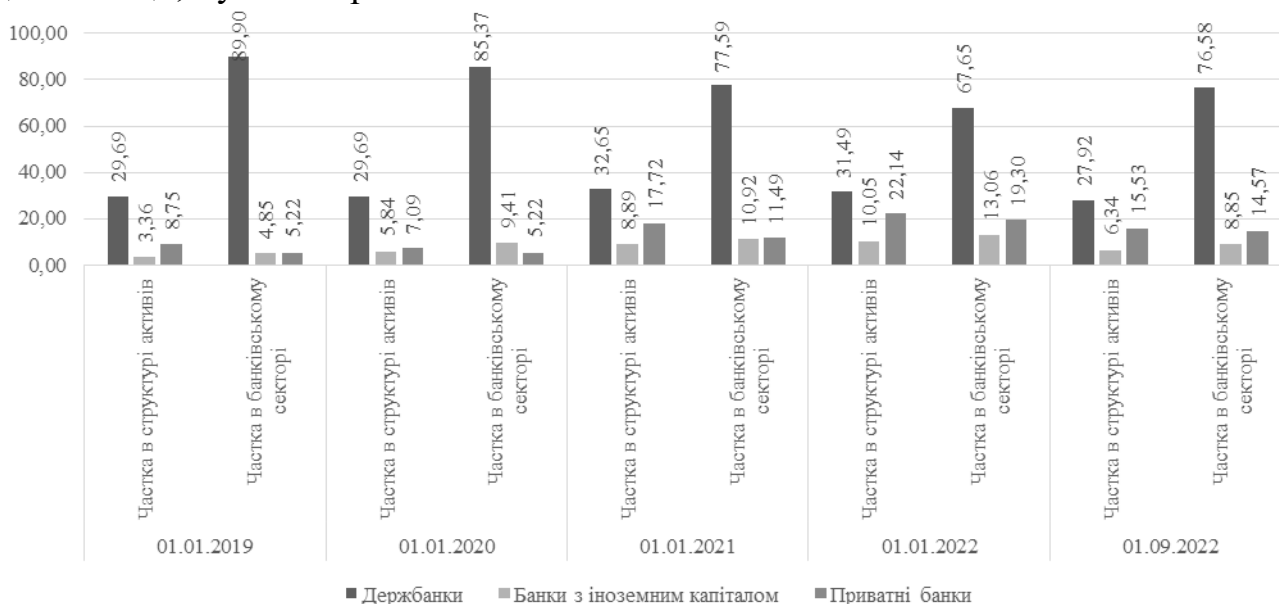

Рис. 1. Динаміка зміни частки ОВДП у структурі активних операцій банків залежно від форми власності за 2019-2022 рр., %

Джерело: розраховано на основі [8].

Згідно з даними рис. 1, державні банки є найбільшими тримачами урядових облігацій внутрішньої державної

позики (ОВДП), порівняно з банками інших форм власності. Варто відмітити, що протягом 2019-2022 рр. найви-

ща частка ОВДП на балансі державних банків у банківському секторі мала місце на початку 2019 року та становила 89,9% з подальшим щорічним зниженням цього показника. Водночас, 2022 рік став переломним у цьому контексті та характеризувався суттєвим зростанням зазначеного показника для державних банків. При цьому, вагомість операцій приватних банків як з вітчизняним, так й іноземним капіталами незрівнянно нижча, а саме 14,6% та 8,9% відповідно станом на 01.09.2022.

На те, чому така значна частка ОВДП припадає саме на державні банки, є декілька причин. По-перше, державні банки за потреби докапіталізуються урядом, як правило, держоблігаціями, що спричиняє зростання їх обсягу в структурі активів і капіталу. По-друге, уряд часто потребує залучення додаткових коштів для фінансування дефіциту державного бюджету, тому може, у тому числі через неформальні комунікаційні зв'язки, частково стимулювати купівлю підконтрольними банками держоблігацій. Така практика, безумовно, заважає розвитку банківського сектору на повноцінних ринкових засадах та зменшує ресурси державних банків для здійснення кредитування бізнесу та громадян.

При цьому варто звернути увагу, що з 2020 року значно збільшили свою зацікавленість до держоблігацій і приватні українські банки і установи з іноземним капіталом, однак, незважаючи на це, державні банки все одно продовжують тримати лівову частку паперів як в структурі власних активів, так і в структурі банківського сектора в цілому.

Якщо розглядати масштабність вкладень банків України в ОВДП з точки зору фінансової стабільності, то важливо виокремити як позитивні, так і негативні аспекти цього явища, а саме:

1) з одного боку, ОВДП є унікальним фінансовим інструментом, оскільки поряд з його безумовною безризиковістю від одночасно характеризується як мінімум середнім рівнем доходності. Тобто, інвестиції в ОВДП дозволяє банкам збільшувати рівень доходності без зміни рівня ризику діяльності;

2) з іншого боку, зростаючі масштаби вкладення банків України в ОВДП є ознакою порушення економічного призначення діяльності банків, тобто зміщення акценту із задоволення фінансових інтересів економічних агентів реального сектору економіки на спрямування фінансових ресурсів на покриття фінансових розривів державного бюджету. Оскільки така діяльність банків України має місце ще з 2017 року, а в 2022 році знову почала посилюватися, на нашу думку, це доречно віднести до стримуючого чинника, який здатен сформувати загрозу фінансової стабільності. Зауважимо, що наслідком реалізації цієї загрози є усвідомлена відмова банків розвивати програми фінансування суб'єктів господарювання та відання переваги безризиковим операціям з державними органами влади. Особливо це буде актуально в умовах післявоєнного відновлення економіки, коли від банків України буде вимагатися креативний підхід до розвитку ефективних фінансових

механізмів задоволення потреб реального сектору економіки.

Підтвердженням попередньо сформульованої гіпотези є динаміка зміни частки кредитування юридичних осіб у структурі активних операцій банків України. Як бачимо з рис. 2 в структурі активів державних банків лише 19% припадає на кредитування суб'єктів господарювання. Найбільша зацікав-

леність цим напрямом діяльності спостерігається серед банків з іноземним капіталом, зокрема, в структурі їх активів на ці операції припадає 34% станом на 01.09.2022. при цьому наголо- симо, що ще станом на 01.01.2021 лі- дером були банки з приватним вітчиз- няним капіталом.

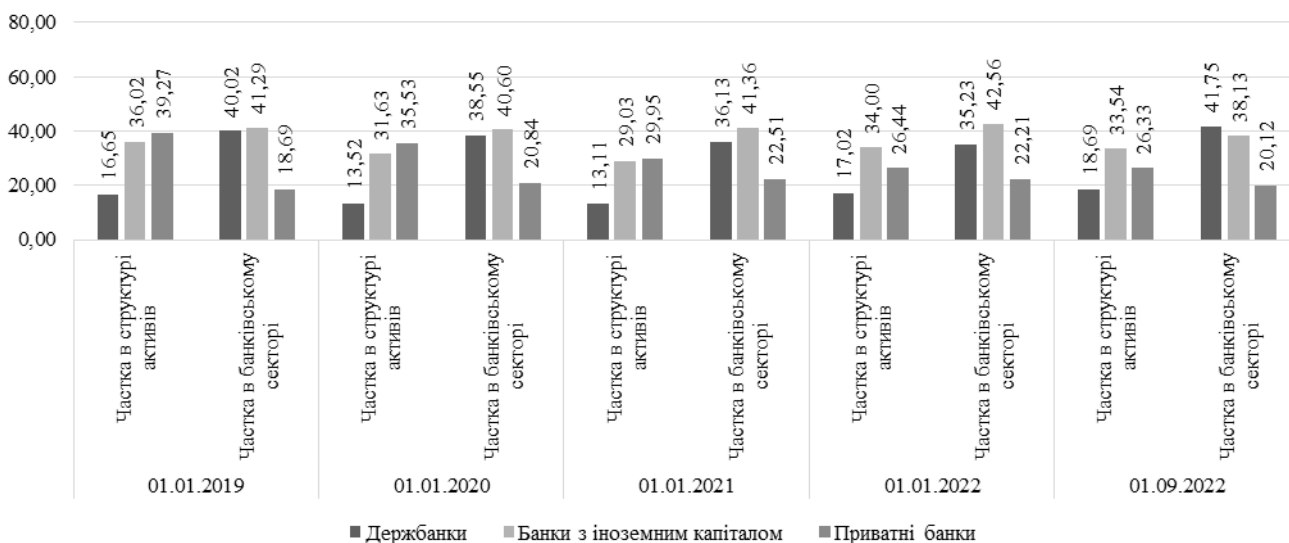

Рис. 2. Динаміка зміни частки кредитування юридичних осіб у структурі активних операцій банків залежно від форм власності за 2019-2022 рр., %
Джерело: розраховано на основі [8].

Абсолютно виправданим та очікуваним є факт, що з 24 лютого 2022 року банки значно скоротили обсяг видачі кредитів і суттєво підвищили вимоги до позичальників. По суті єдиною стабільно функціуючою програмою для кредитування бізнесу з початку війни залишається державна програма «5-7-9» [9]. Проте вона також має низку недоліків, зокрема і для самих банківських установ. Справа у тому, що компенсацію частини відсотків, яку на себе бере держава в рамках програми, часто виплачується із затримкою подекуди на 3-6 місяців. У зв'язку з цими ризиками, лідерство за функціонування програми взяли на себе в більшій мірі державні банки,

що і призвело до зростання частки виданих кредитів бізнесу в структурі активів держбанків до 18,69% станом на 01.09.2022. Однак, попри це все одно державні банки продовжують значно відставати від показників банків з іноземним капіталом (33,54%) та приватних українських банків (26,33%).

Згідно з даними рис. 3, аналогічна ситуація відбувається і з кредитуванням фізичних осіб. Видача позик населенню займає найменшу частку в структурі активів держбанків порівняно з приватними українськими банками та установами з іноземним капіталом. І така динаміка прослідковується протягом усього проаналізованого періоду.

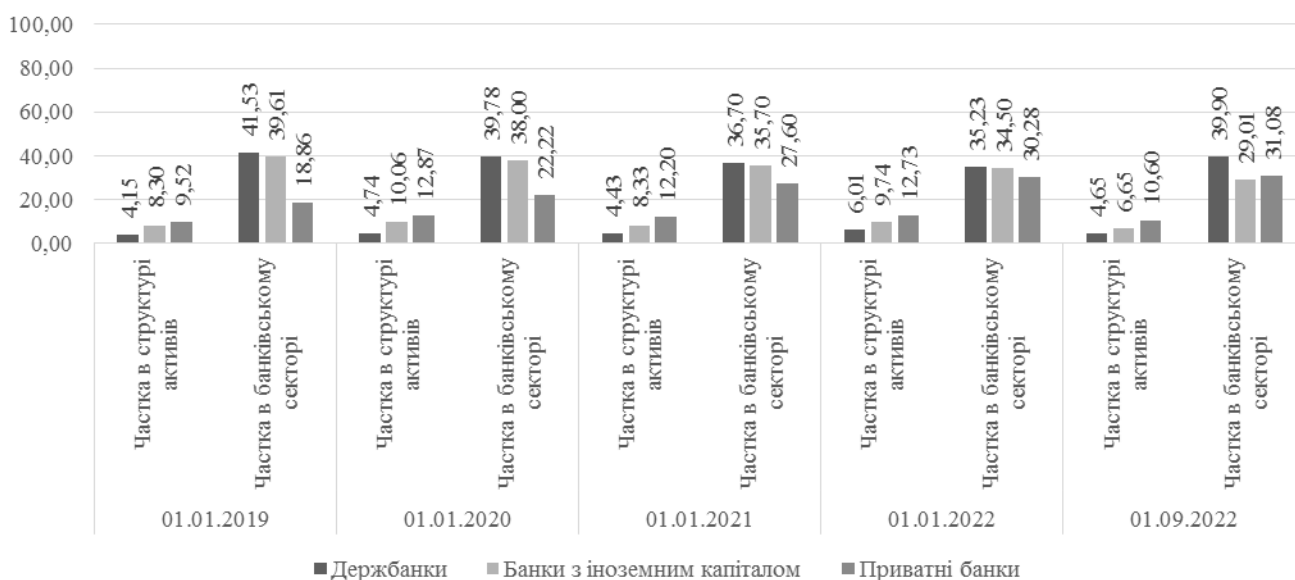

Рис. 3. Динаміка зміни частки кредитування фізичних осіб в структурі активних операцій банків залежно від форм власності за 2019-2022 рр., %
Джерело: розраховано на основі [8].

Так, станом на 01.09.2022 держбанки використали на кредитування фізичних осіб лише 4,65% своїх активів. У той час, як приватні українські банки у 2,3 рази більше – 10,60%, а банки з іноземним капіталом у 1,43 рази більше – 6,65%.

Інша вельми суттєва загроза фінансовій стабільності – це високий рівень недіючих кредитів. Згідно з даними рис. 4, попри те, що державні банки

витрачають найменшу частку у структурі своїх активів на кредитування бізнесу та населення порівняно з групами банків інших форм власності, рівень непрацюючих кредитів (NPL) у них найвищий. Це навіть, якщо не брати до уваги ПриватБанк, який був уже націоналізований з надвисоким рівнем непрацюючих кредитів у портфелі установи.

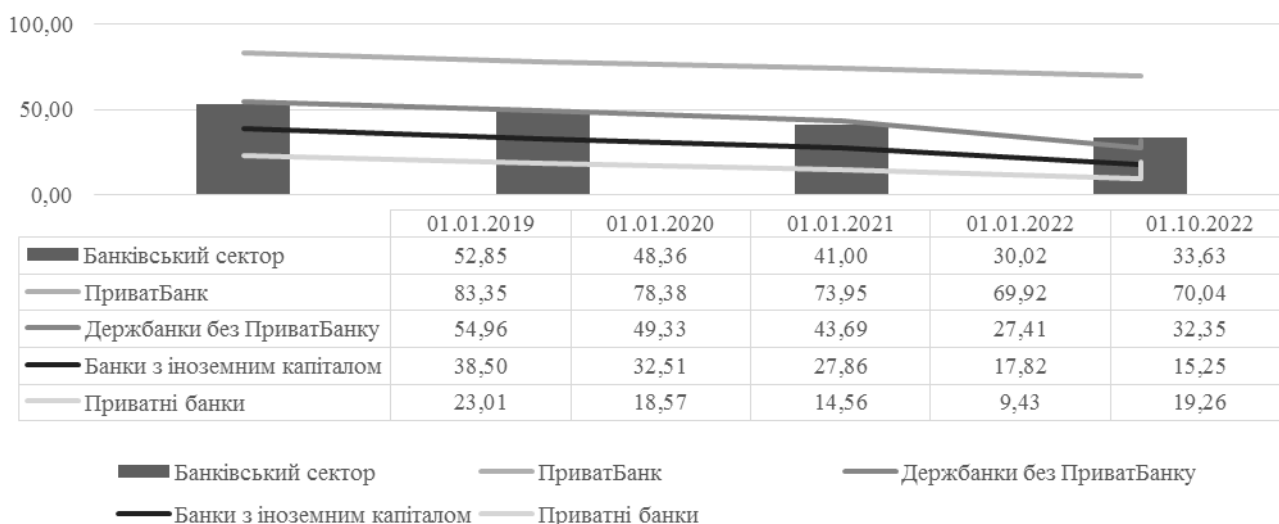

Рис. 4. Динаміка зміни показника NPL залежно від форм власності за 2019-2022 рр., %
Джерело: розраховано на основі [8].

Станом на 01.01.2019 державні банки без врахування ПриватБанку мали рівень NPL 54,96%. Водночас приватні українські банки у 2,4 рази менше – 23,01%, а банки з іноземним капіталом у 1,43 рази менше – 38,50%. Варто наголосити, що на початок 2022 року банківські установи значно зменшили рівень непрацюючих кредитів у своїх портфелях, але держбанки все одно залишаються антилідерами за цим показником. Так, станом на 01.01.2022 рівень NPL держбанків без врахування ПриватБанку становить 27,41%. Водночас приватні українські банки у 2,9 рази менше – 9,43%, а банки з іноземним капіталом у 1,54 рази менше – 17,82%.

При цьому з початку повномасштабного вторгнення, очікувано, зріс рівень непрацюючих кредитів у зв'язку зі значним скороченням доходів, як бізнесу, так і громадян. І, відповідно, зменшилася кредитоспроможність і платоспроможність українців. Так, станом на 01.10.2022 держбанки без врахування ПриватБанку та приватні українські банки погіршили показник NPL на 4,94 та 9,83 відсоткових пункти – до 32,35% та 19,26% відповідно. Водночас банки з іноземним капіталом навпаки покращили цей показник на 2,57% - до 15,25%.

Висновки. Як засвідчує емпіричний досвід, частка держави у секторі переважно зростає внаслідок криз, коли уряди змушені підтримувати проблемні банки. Так, уряди низки європейських країн через механізм націоналізації «рятували» проблемні системно важливі банки для збереження стабільності фінансової системи. Наприклад, за результатами кризи у Словенії після кризи уряд прямо чи опосередковано контролював близько 50% ба-

нківського сектору внаслідок участі у порятунку системно важливих банків. Іншим прикладом різкого зростання державної участі у банківському секторі за результатами кризи була Ірландія. Водночас, у процесі відновлення сектору та повернення попиту інвесторів, частка держави скорочувалася протягом кількох років.

Варто наголосити, що Уряд України у вересні 2020 року підтримав оновлені Засади стратегічного реформування державного банківського сектору, які серед основних цілей визначають частковий або повний вихід держави з усіх банків та скорочення частки державних банків в активах банківської системи до рівня не вище 25%. Також цей документ визначає порядок дій держави щодо зменшення частки держави в банківському секторі. Останнє почалося спостерігатися у вітчизняному банківському секторі на початку 2022 року, але повномасштабне вторгнення країни-агресора звичайно відтермінує процес повноцінної денаціоналізації аж до моменту повного відновлення економіки.

Як засвідчило проведене дослідження, державні банки протягом 2019-2022 рр. демонструють менш ефективні показники порівняно з приватними українськими та установами з іноземним капіталом. Про це свідчить і результати кредитної політики банківських установ, і обсяг непрацюючих кредитів у портфелі, а також інші операції в структурі активів банківських установ. Саме тому приватизація державних банків є однією із найпріоритетніших цілей у процесі розвитку банківського сектору. Водночас, глибоко переконані, що приватизація державних банків необхідна не лише з позиції їх фінансової ефектив-

ності, але й фінансової стабільності. У цьому контексті це пов'язано не лише з поточними фінансовими показниками, а з формуванням особливої бізнес-поведінки, об'єкт якої в останній час все більше відхиляється від задоволення потреб економічних агентів реального сектору. За умови «укоріння» такої поведінки та ураховуючи переважаючу частку саме банків з державною участю у банківському секторі України – це може призвести до формування системоутворюючих загроз фінансовій стабільності.

Наголосимо, що витрати платників податків на підтримку державних банків за останні 12 років перевищили 370 млрд грн, або більш як 21 млрд доларів за історичним обмінним курсом. Це кошти, витрачені з державного бюджету на збільшення статутного капіталу банків, які від самого початку діяльності належали державі, а також тих банків, які було націоналізовано під час фінансових криз. За відсутності цих витрат банки змушені були б припинити ринкову діяльність через великі накопичені збитки, які були результатом сумнівних рішень власників і менеджерів банків. Ці кошти мають бути повернуті шляхом роботи банків з позитивною рентабельністю активів та капіталу, а також приватизації у майбутньому.

На нашу думку, зменшення частки ринку державних банків має бути досягнуто шляхом продажу мажоритарних пакетів акцій іноземним та місцевим стратегічним інвесторам, міжнародним фінансовим організаціям, а також за допомогою здійснення первинного розміщення акцій. Такий продаж має відбуватись за справедливою ринковою вартістю, яка буде максимізована лише за умови приведення корпоративного управління банків державного сектору до рівня приватного сектору, підвищення операційної ефективності, фінансової стійкості та надійності банків, а також здійснення систематизованого процесу управління приватизацією відповідно до кращих міжнародних практик.

Безумовно, військова агресія з боку РФ матиме вплив на визначені строки щодо приватизації державної частки в банківській системі України. Водночас, переконані, що бачення необхідності зменшення державної частки у банківській системі до 25% у середній та довгостроковій перспективі має залишатися незмінним.

Подальші наукові дослідження будуть направлені на обґрунтування ефективної бізнес-моделі банків з державною участю задля формування довгострокових перспектив для забезпечення та утримання цільового рівня фінансової стабільності.

Список використаної літератури

1. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. Київ: УБС НБУ, 2014. Т. 2 : Безпека фінансових інститутів. 715 с.
2. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України / Т. С. Смовженко та ін. ; за заг. ред. Г. Т. Карчевої. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. 276 с.

3. Хуторна М. Е., Костоґриз В. Г. Державні банки у системі забезпечення фінансової стабільності банківського сектору України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2018. № 1 (51). С. 335–341.
4. Andrianova S., Demetriades P., Shortland A. State banks, institutions and financial development. Loughborough University, 2002. Preprint. <https://hdl.handle.net/2134/367>.
5. Andrews A. M. State-Owned Banks, Stability, Privatization, and Growth: Practical Policy Decisions in a World Without Empirical Proof. IMF Working Paper WP/05/10, 2002. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0510.pdf> (дата звернення: 01.12.2022).
6. Borsuk M., Kowalewski O., Pisany P. State-owned banks and international shock transmission. Working Paper Series No 2661. European Central Bank, 2022. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2661~5a47947b05.en.pdf> (дата звернення: 01.12.2022).
7. Marois Th. State-owned banks and development: Dispelling mainstream myths. Occasional Paper No. 21. 2013. URL: https://eprints.soas.ac.uk/17808/1/OccasionalPaper21_Marois_State-owned_Banks_and_Development_Dec2013.pdf (дата звернення: 01.12.2022).
8. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision> (дата звернення: 01.12.2022).
9. Міністерство фінансів. Статистика Міністерства фінансів щодо фінансування держпрограми кредитування бізнесу «5-7-9%». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-za-chas-dii-voiennoho-stanu-v-mezhakh-derzhavnoi-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9-vydano-13-316-pilhovyykh-kredytiv-na-5298-mlrd-hrn> (дата звернення: 01.12.2022).